

There are no translations available.

Historia Szkoły Podstawowej w Kluczkowicach nierozzerwalnie wiąże się z historią Kluczkowic i okolic, stąd za zasadne uznano na samym początku niniejszej publikacji sięgnąć do jej początków i choćby w ogólnym zarysie przypomnieć najważniejsze postaci, daty wydarzenia z tym związane. Podstawą do opisanie historii Kluczkowic i okolic stanowić będzie w niniejszej części publikacji I część monografii autorstwa wieloletniej nauczycielki Zespołu Szkół Rolniczych w Kluczkowicach Marii Soborskiej, która w bardzo interesujący sposób analizuje i przedstawia fakty związane z tematem będącym przedmiotem zainteresowania w tej części pracy. [1] Oprócz tego zostaną wykorzystane również inne źródła, których liczba jednak jest niewielka, co uniemożliwia dokonanie głębszej analizy tematu. Pierwsze informacje na temat miejscowości o nazwie Wrzelowiec datowane są na początek XIV wieku i są związane z powstaniem drewnianego kościoła ufundowanego przez Wiesława Brandycza Herbu Radwan. Brak informacji na temat tego czy to on czy ktoś inny był pierwszym właścicielem Wrzelowca, ponieważ jego nazwisko nie pojawia się w żadnym źródłowym dokumencie. Nie zachował się także akt erekcyjny kościoła we Wrzelowcu, a istnienie kościoła w ówczesnym czasie potwierdza jedynie mapa obrazująca sieć parafialną Lubelszczyzny z pierwszej połowy XIV wieku zachowana w archiwum parafii Kluczkowice. [2] Wieś należała do parafii opolskiej aż do końca XV wieku, wtedy to nastąpił pożar wsi i drewnianego kościółka, a trud odbudowania miejscowości zajął jej mieszkańcom wiele lat.

[3]

Pierwszym dziedzicem Wrzelowca, który zostaje wspomniany przez archiwalne dokumenty, był Piotr z Kluczkowic *albo* Wrzelowca – syn Jana z Kluczkowic. Za jego czasów wieś liczyła 12 łąnów oraz 12 łąnów nowych z należącymi do karczmy polami, z których dziesięcinę pobierał kolejno kościół w Piotrawinie oraz biskupstwo krakowskie. Wrzelowiec był wsią rozległą i ludną, istniał tam folwark zwierzęcy i trzy karczmy, z których dziesięcinę pobierał proboszcz w Opolu Lubelskim. Wieś leżała przy trakcie handlowym i kupcy zatrzymywali się w niej na postój. Jak można wnioskować miejscowość nie należała do najuboższych i miała potencjał rozwoju.

[4]

W 1453 roku, w pobliżu wsi Kluczkowice, zostało założone miasto Wrzelów, nazywane później Wrzelowiec lub Kluczkowice. Dokonał tego, na mocy prawa magdeburskiego, Mikołaj Wrzelowski. Lokalizacja miasta została dokonana na podstawie królewskiego zezwolenia Zygmunta Starego. Władca ten nadał również nowemu miastu trzy jarmarki (7 lipca, 26 września i 6 grudnia) oraz cotygodniowy targ. [5]

W związku z tym, iż miejscowość powstała na świeżo wykarczowanym obszarze podjęto się zasadzenia drzew na tym terenie. Był to proces trudny i żmudny, który trwał kilkanaście lat.

Podobne działania podejmowano w innych osadach miejskich. W nowo założonym mieście zbudowano również kaplicę. Wydarzenie to datuje się na rok 1545 lub niewiele wcześniej, ale bezpośrednio po wydaniu dokumentu lokacyjnego miasta Wrzelowiec. W tym roku nowo mianowanym kapelanem został Jan Grabowski, co świadczy o istnieniu kaplicy lub kościoła. Kolejna informacja na temat osady Kluczkowice pochodzi z rejestrów poborowych z 1553 roku.

[6]

Nazwy miejscowości zmieniały się na przestrzeni czasów. Kolejno: Wrzelow, Wrzelów, Wrzelowice, aż do dzisiejszej formy – Wrzelowiec; Cliccowo, Cliczkoov, Cliczkowice, Kliczkowice do dzisiejszej formy: Kluczkowice. Znamienne jest, iż nazwy miejscowości były używane zamiennie aż do XX wieku. Wynikało to z bliskiego położenia obydwu miejscowości oraz tego, iż obie miejscowości należały do jednego właściciela. Dziś, choć są nadal położone bardzo blisko siebie, są odrębnymi miejscowościami, których nazw, w żadnym wypadku nie używa się zamiennie.

Historia Kluczkowic i okolic wiąże się z rodziną Słupeckich. W 1557 roku, gdy miejscowość Wrzelowiec należała do tej rodziny, kościół został zamieniony na zbór kalwiński. Kolejne pokolenie Słupeckich, mimo tego, iż zostało wychowane w duchu innowierczym, powróciło do wyznawania katolicyzmu. Istotną rolę, jak stwierdza w swej monografii M. Soborska, w procesie nawrócenia rodziny Słupskich, a przede wszystkim Feliksa Słupeckiego odegrał przeor lubelskiego klasztoru Dominikanów – Jacek Suski.

[7]

Wspomina o tym autorka, powołując się na wyznanie innego zakonnika z zakonu Dominikanów, Pawła Russela: Czego *ja sam jestem świadkiem (...) jako Kaznodzieja sławny...pana Słupeckiego, który był panem lubelskim , między innymi w tamtym powiecie najświetniejszego i ucześniejszego heretyka do wiary świętej przywiódł*

[8]

. Wskutek głębokiej i radykalnej przemiany duchowej, jak w tym samym miejscu opisuje autorka

Szkiców z dziejów Kluczkowic,
Słupecki spalił nawet bardzo cenną, aczkolwiek heretycką bibliotekę i w tym samym okresie przywrócił katolikom kościół .

[9]

Stało się to na mocy umowy zawartej pomiędzy nim a proboszczem Andrzejem Ościechowskim w 1616 roku.

[10]

Feliks Słupecki zmarł w 1617 roku, a miejscowość odziedziczyła po nim Barbara z Leszczyńskich, która pomimo tego, iż była gorliwą wyznawczynią kalwinizmu, to nie chciała sprzeciwiać się woli zmarłego małżonka i zdecydowała się oddać kościół we Wrzelowcu katolikom. Kolejna informacja na temat Wrzelowca pochodzi z 1647 roku. Wówczas przy kościele we Wrzelowcu powstał przytułek dla osób ubogich. Wydarzenie to wiązało się z

kolejną, istotną dla tych ziem postacią: Jerzym Konarem Słupeckim, znanym z dobroczynności i altruizmu.

[\[11\]](#)

W 1648 roku Jerzy z Konar Słupecki zmarł i doszło do podziału majątku rodziny Słupeckich. Dobra opolskie odziedziczyła córka Jerzego Słupeckiego – Teodora Dunin – Borkowska, a po niej jej córka Teresa, która wychodząc za mąż za Stanisława Tarłę, wniosła włości w wianie do rodziny Tarłów. [\[12\]](#) Syn Teodory i Stanisława – Jan Tarło urodził się w 1648 roku. Jako dorosły człowiek został wojewodą lubelskim oraz marszałkiem Trybunału Koronnego. Jego działaniom przyświecały hasła niezależności gospodarczej; był zwolennikiem zniesienia „liberum veto”.

W 1743 roku, za zgodą biskupa, Jan Tarło tworzy w Opolu fundację zakonu OO. Pijarów i pierwszą w Polsce szkołę rzemieślniczą, której rektorem był ks. Ignacy Konarski. Jan, pomimo tego, iż był żonaty aż cztery razy, nie doczekał się potomstwa. Jego ostatnia żona – Zofia z Krasińskich po czterech latach od śmierci męża ponownie wyszył za mąż za kasztelana krakowskiego – księcia Antoniego Lubomirskiego i w ten sposób dobra opolskie, do których należały Wrzelowiec i Kluczkowice przeszły w posiadanie książęcej rodziny Lubomirskich. Scalenie ziem dokonał Aleksander Lubomirski. [\[13\]](#)

W latach 1777 – 1784 Zofia Krasińska Lubomirska ufundowała we Wrzelowcu murowany kościół pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej. Konsekracji dokonał dopiero biskup Tomasz Wilczyński 28 sierpnia 1955 roku. [\[14\]](#) Budynek pięknej świątyni wzniesionej w stylu klasycystycznym, dzięki staraniom i trosce kolejnych proboszczów przetrwał wiele lat i pokoleń parafian i dzisiaj również służy tym, którzy są związani z parafią Wrzelowiec. Jego bogata architektura wraz z przynależącymi do niej obiektami z powodzeniem może być interesującym materiałem do kolejnych badań.

W 1970 roku umarła Zofia z Krasińskich Lubomirska, a dobra opolskie stały się własnością Aleksandra Lubomirskiego, którego żoną była Rozalia Chodkiewiczówna. Utrzymywała ona przyjazne stosunki z wieloma znakomitymi postaciami, między innymi z królową Francji Marią Antoniną. Kiedy Rozalia przebywała w Paryżu ze swoją małą córką nadszedł czas rewolucji francuskiej. Wspomniane powyżej znajomości okazały się dla niej wyrokiem śmierci: została z ich powodu uwięziona i zgilotynowana w 1794 roku. Córka Rozalii i Aleksandra powróciła do Polski i wyszła za mąż za Wacława Rzewuskiego. [\[15\]](#)

Kolejnym właścicielem dóbr opolskich, do których należały Kluczkowice był Kazimierz Wydrychiewicz, który przyczynił się do rozkwitu ziem opolskich: (...) *W ciągu lat kilkunastu całe dobra przeprowadził do tak kwitnącego stanu, że stały się ozdobą okolicy i wzorem godnym naśladowania*

w każdej gałęzi gospodarstwa rolnego i połączonego z nim przemysłu.

[\[16\]](#)

Kazimierz Wydrychiewicz zmarł w 1869 roku, a spadek po nim odziedziczyli dalecy krewni i w dniu 19 kwietnia 1871 roku sprzedali dobra opolskie Franciszkowi Kleniewskiemu i jego dwóm synom: Władysławowi i Janowi za sumę 3 850 000 złotych polskich. W ten sposób włości opolskie znalazły się w rękach rodziny Kleniewskich.

[\[17\]](#)

Rok później, w wyniku podziału majątku pomiędzy braci, Jan Kleniewski otrzymał, spośród sześciu, cztery klucze: Kluczkowice, Łaziska, Wrzelów i Szczekarków.

[\[18\]](#)

W tym czasie powstała nowa parafia i kościół we Wrzelowcu został usamodzielniony, a pierwszym proboszczem w historii parafii został ks. Leon Dworzycki, który sprawował tę posługę od 1867 do 1869 roku. [\[19\]](#) Wrzelowiec, który od 1824 roku posiadał prawa miejskie, do dzisiaj zachował układ urbanistyczny z kwadratowym rynkiem i ulicami wychodzącymi z naroży. Wartość zabytkową Wrzelowca podnosi duża liczba budynków z przełomu XIX i XX wieku.

Wobec powszechnego kryzysu, jakie przechodziło polskie rolnictwo Jan Kleniewski rozpoczął przygotowania do budowy fabryk opartych na płodach rolnych.

[\[20\]](#)

Spopularyzował uprawę chmielu, buraków cukrowych oraz sadownictwo. Na żyznych glebach Powiśla wprowadził plantację wikliny, wybudował cukrownię w Opolu i Zagłobie, a także browar, gorzelnię i tartak w Kluczkowicach. Kleniewscy dbali również o wiślane brzegi, budując wały przeciwpowodziowe, kanały, śluzy; zbudowali również kolejkę wąskotorową. Już wtedy dostrzega się charakterystyczny dla tej rodziny rys troski i zainteresowania warunkami zdrowotnymi i bytowymi pracowników zatrudnionych w majątku i sprawami oświatowymi. Kleniewscy zapoczątkowali w obszarze swoich ziem szkółki elementarne, a także zawodowe (koszykarstwa dla chłopców, koronkarstwa, szycia i tkactwa dla dziewcząt oraz żłobki), kładąc podwaliny pod przyszłe szerzenie oświaty.

Jan Kleniewski przystąpił do budowy pałacu w Kluczkowicach. Prace remontowe – budowlane zlecił warszawskiemu architektowi Konstantemu Wojciechowskiemu, a do zaprojektowania wnętrza zaprosił artystów: Stanisława Witkiewicza i Wojciecha Gersona. Witkiewicz zaprojektował bibliotekę w stylu zakopiańskim, a Gerson świetlicę, w której Kleniewscy

organizowali galerię współczesnego malarstwa.

Budynek pałacu, który obecnie znajduje się na terenie Wrzelowieckiego Parku Krajobrazowego, jest to przykład dziewiętnastowiecznej architektury eklektycznej o cechach klasycystycznych. Stanowi cenny przykład okazałej, wiejskiej rezydencji ziemiańskiej. Obiekt przetrwał w stanie nienaruszonym do końca II Wojny Światowej. W 1944 roku dokonano wywłaszczenia właścicieli, a majątek rozparcelowano. Pałac w Kluczkowicach, wraz z parkiem, w 1975 roku został wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego.

Obecnie w pałacu mieści się Zespół Szkół Zawodowych im. Stanisława Konarskiego i Muzeum Regionalne, które zostało powołane przez Radę Powiatu Opolskiego w 2007 roku. Muzeum posiada cztery działy: Prehistoryczny, Historyczny i Historii kolejki wąskotorowej, Etnograficzny i Oświatowy. Największą atrakcją muzeum jest pomieszczenie dawnej biblioteki pałacowej w stylu zakopiańskim. Okazały, dawny salon z oryginalnymi neoklasycystycznymi obramowaniami drzwi i okien jest miejscem ekspozycji muzealiów archeologicznych z badań wykopaliskowych z terenu Powiatu opolskiego: Chodlika i Żmijowisk. [\[21\]](#)

[\[1\]](#) M. Soborska, *Szkice z dziejów Kluczkowic*, Lublin 1998, s. 9 – 118.

[\[2\]](#) Por. tamże s. 35.

[\[3\]](#) Por. [http:// www. kluczkowice. kuria. lublin. pl](http://www.kluczkowice.kuria.lublin.pl) / Historia – Parafii, z dn. 15. 06. 2016 r.

[\[4\]](#) Por. Soborska, *Szkice z dziejów Kluczkowic*, s. 35.

[\[5\]](#) Tamże, s. 36.

[6] Tamże.

[7] Tamże, s. 37.

[8] Tamże.

[9] Tamże.

[10] Tamże.

[11] Tamże.

[12] Por. M. Ausz,[w:] *Dzieje i kultura Opola Lubelskiego i okolic*, red. M. Ausz, H. Mącik , wyd. I, Lublin-Opole Lubelskie 2006., s. 15

[13] Por. Soborska, *Szkice....*, s. 37.

[14] Por. [http:// www. kluczkowice. kuria. lublin. pl](http://www.kluczkowice.kuria.lublin.pl) / Historia – Parafii, z dn. 15. 06. 2016 r.

[15] „Klucz Bożego Królestwa”, nr 3/2001, s. 3.

[16] Por. Soborska, *Szkice....*, s. 56. Por. także: M. Gosiewski, *Kazimierz Wydrychewicz, Powiśle Lubelskie. Pismo Regionalnego Towarzystwa Powiślan w Wilkowie 1 (2008), nr 1 (26), s. 4 – 5.*

[17] Por. Soborska, *Szkice...*, s. 58.

[18] Tamże, s. 60.

[19] Klucz Bożego Królestwa, nr 3/2001, s. 3.

[20] Tamże, s. 61.

[21] Klucz Bożego Królestwa nr 2/2010, s. 12.